SEHNÛN (Abdüsselâm bin Sa'îd et-Tenûhî)

Mâlikî âlimlerinin büyüklerinden. İsmi, Abdüsselâm bin Sa'îd'dir. Çok zekî ve mes'eleleri halletmekte mahir olduğu için kendisine hafif ve canlı bir kuşun ismi olan Sehnûn lakabı verilmiştir. 160 (m. 776) senesinde doğup, 240 (m. 854) yılında vefât etti. İlim öğrenmek için Kayrevân'a geldi. Burada Ebû Hârice, Behlûl, Ali bin Ziyâd, İbn-i Eşres, İbn-i Ebî Kerîme, kardeşi Habîb, Ebî Ziyâd er-Râînî'den ilim aldı. İlim elde etmek için yolculuk yaptı. Bu sırada onsekiz veya ondokuz yaşında idi. Mu vatta kitabı üzerinde, İbni Kâsım'ın huzûrunda müzâkere yapılıyordu. Sehnûn mevzûlar üzerinde geniş ve derin açıklamalar isteyince, kendisine niçin İmâm-ı Mâlik'i dinlemek için gitmiyorsun, denildiğinde, fakîrlikten dolayı gidemediğini söyledi. Bir defasında da, fakîrlik olmasaydı, İmâm-ı Mâlik'i dinlemeye giderdim demiştir. Sehnûn, İbn-i Ferhûn'dan ders aldı. Sonra, tahsiline devam etmek için Tunus'a gitti. Yanında, kendisi için İbn-i Ferhûn, Ali bin Ziyâd'a yazdığı tavsiye mektûbu vardı. Sehnûn, mektûbu

Ali bin Ziyâd'a verdi. Ali bin Ziyâd'ın İbn-i Ferhûn'a hürmeti çoktu. Onun için, Sehnûn'un kaldığı yere kadar gider, ona ders verirdi.

Sehnûn daha sonra Mısır'a gidip İmâm-ı Mâlik hazretlerinin mümtaz (seçkin) talebelerinden Abdurrahmân bin Kâsım, Abdullah İbni Vehb ve Eşheb'den çok istifâde etti. Bunlarla birlikte hacca, daha sonra Medîne-i münevvere ve Suriye'ye gitti. Buradan Kayrevân'a dönüp, Mâlikî mezhebini yaymağa başladı.

Ebü'l-Arab, Sehnûn hakkında şöyle der: "O sikadır, bir çok ilmi kendisinde toplamıştır. Başka âlimlerde bulunan vera', zühd ve cömertlikten başka, üstün meziyetleri de vardır. Sultandan hiç bir şey kabûl etmezdi. O, ince kalbli, çok gözyaşı döken, tevâzu'u çok, huşû'u açık bir zât idi. Yapmacık hareketlerden uzak idi. Ahlâkı güzel, edebi pek fazla idi. Ehl-i bid'at ve Ehl-i dalâlet'e karşı çok sert idi. Hak ve hakîkat husûsuda kınayanın kınamasından çekinmezdi. Âlimler onun üstünlüğü husûsunda ittifâk etmişlerdir. Büyük âlim Eşheb'e Sehnûn sorulduğunda, "Onun gibisi bize gelmemiştir" dedi. Sehnûn (r.aleyh), "Bu kitaplar benim göğsümde Fâtiha sûresini bilmem gibidir. Fâtiha'yı nasıl bilirsem, o kitapların içindeki bilgileri de öyle bilirim" demiştir. İbn-i Vaddâh, "Fıkıh ilminde Sehnûn gibisini görmedim" der. Süleymân bin Sâlim der ki: "Mısır'a gittim. Orada Haris bin Muskîn, Ebû Tâhir, Ebû İshâk ve daha başka âlimleri gördüm. Medîne-i münevvereye gittim. Orada Ebû Mus'ab ve Ferevî'yi gördüm. Mekke-i mükerremeye gittim. Orada üç muhaddis (hadîs âlimi) gördüm. Daha başka yerlere de gittim. Orada bir çok fıkıh ve hadîs âlimleri ile karşılaştım. Fakat, Sehnûn ve oğlu gibisini görmedim" der. Îsâ bin Miskîn ise, Sehnûn bu ümmetin zahididir, (şüphelilere düşme korkusuyla, mübahların çoğundan sakınan, dünyâya i'tibâr etmiyen) der. Magrib'de İmâm-ı Mâlik'in (radıyallahü anh) ilmi, Sehnûn ile yayıldı.

Kadılığı (Hakimliği): Sehnûn 284 (m. 897) senesinde Afrika hâkimliğine getirildi. O zaman 74 yaşında idi. Vefâtına kadar bu vazîfede kaldı. Kâdılık kendisine verildiği zaman, kızının yanına gidip, baban bugün bıçaksız boğazlandı, dedi. Bu sözü duyanlar onun kadılığı kabûl ettiğini anladılar.

Sehnûn, kadılık vazîfesi için sultandan ne bir bahşiş ve ne de geçim vesîlesi olacak bir şey almadı. Sadece yardımcıları, kâtipleri ve emrinde çalışan hâkimler için, Ehl-i kitabın cizyelerinden bir miktar alırdı.

Bir kerre, yardımcılarının maaşları kesilmişti. Sehnûn, Emîr'e, "Sen bunların maaşlarını kestin. Halbuki onlar senin işini görüyorlar. Resûlullah efendimiz "İşçinin hakkını, teri kurumadan veriniz" buyurmuştur" dedi.

O kadılığı sırasında, sözle hasmını incitenlere, şâhidlere müdâhele edenlere cezalarını verdirir, "Siz şâhidlere müdâhele ederseniz, onlar, nasıl şâhidlik yapacaklar" derdi. Taraflardan birisi, mahkemede şâhidlik yapan birisine bir ayıp isnâd eder veya şâhidlik vasfı bulunmadığını söylerse, "Şahidlerin durumlarını bana sor, ben onları çok iyi bilirim. Aynı zamanda, şâhidde bulunması lâzım olan husûslara ben senden daha fazla dikkat ederim" derdi. Şâhid onun huzûruna girip, heyecanlandığı zaman, heyecanı ve korkusu gidinceye kadar ona mühlet verirdi. Bu durum zaman alsa da, ona ağır gelmezdi. "Bizde dayak atma yoktur" derdi.

Çarşı pazarda aldatma ve hîle üzerinde ehemmiyetle durur. Rastladığında hak edenlere gereken cezayı verirdi.

Onun, da'vâcı ile da'vâlıyı dinlediği, mahkemelerini yaptığı, kendisine tahsis edilmiş bir odası vardı.

Mahkeme sırasında gürültü olup, herkes konuşmaya başladığı zaman, da'valı, da'vâcı ve şâhidden başka herkesi dışarı çıkarır, sonra dinlenmesi gerekenleri tek tek çağırırdı.

Afrika’da senelerce, adâletle hükmetmiştir. O zaman, insanlar onun gibi hâkimin gelmediğini söylemişlerdir.

İbn-i Iclân Endülûsî der ki: “Sehnûn, talebelerine çok fâideli olmuş, onları çok iyi yetiştirmiştir. Talebelerinin her biri gittikleri her yere, ilimleriyle ışık saçmışlar, rehber ve nümûne olmuşlardır.”

İbn-i Haris, onun meclisinde yetişen âlimlerin sayısının yediyüz civarında olduğunu söyler.

Sehnûn hazretleri, oğlu Muhammed bin Sehnûn’a şöyle nasîhat etti: Ey oğul! İnsanlara selâm ver. Çünkü selâm, karşısındakinde, senin hakkında sevgi meydana getirir. Düşmanına da selâm ver. Ona müdâra et. (Müdârâ: Dîni korumak için dünyalık vermek.) İlmiyle (bildiği ile) amel etmiyene, ilmi fâide vermez. Aksine zarar verir, ilim bir nûrdur ki, Allahü teâlâ, onu kalblere bırakır. Bir kimse ilmiyle amel ederse, ilim onun kalbini nurlandırır, aydınlatır. Bir kimse ilmiyle amel etmez ve dünyâyı severse, dünyâ sevgisi kalbini kör eder. İlim böyle bir kimsenin kalbini aydınlatmaz. Azıcık bir haramı terk etmek, nafile olarak yapılan bin hacdan daha faziletlidir.

Abdülmelik bin Haşâb el-Endülûsî, Sehnûn’un sika olduğunu söyledikten sonra, şöyle anlatır: Rü’yâmda, Resûlullahı (aleyhisselâm) gördüm. Yolda yürüyorlardı. Hazreti Ebû Bekir, Resûlullahın peşinde, onun da peşinde Hazreti Ömer (radıyallahü anh), onun da arkasında, İmâm-ı Mâlik, onun da peşinde Sehnûn vardı, diye söylemiştir.

Başka birisi, yine Sehnûn’un durumu ile alâkalı bir rü’yâ görüp, bunu İbn-i Iyâd’a anlattı. O da, “Bu zât, sünnet-i seniyye üzerine vefât etmiş” dedi.

Sehnûn “Müdevvene” adlı ve kaynak kabûl edilen bir eser yazdı. Bunun üzerine altı tane şerh yapılmıştır. Ebü’l-Velîd Muhammed bin Ahmed bin Rüşd de, Müdevvene üzerine, onun zor yerlerini izah eden bir haşiye yazmıştır.

Müdevvene’nin hacmi çok geniş olduğu için, Ebû Muhammed Abdullah bin Ebû Zeyd tarafından kısaltılarak, Muhtasar-ül-Müdevvene ismi verilmiştir.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Mu’cem cild-5, sh. 224

2) Dîbâc sh. 160

3) Vefeyât-ül-a’yân cild-3 sh. 180